

HC 5A, 19-05-2017, Rechter-commissaris in strafzaken

A-G Harteveld

Vandaag wil hij iets vertellen over de theorie en de geschiedenis van dit instituut. Aanstaande dinsdag komt Fred Janssen, heel lang r-c geweest, die gaat iets vertellen over zijn uitgebreide praktijk. Eerst iets van de geschiedenis, het heden en de toekomst van de r-c in strafzaken:

Historie

Voor de gewone burger is dat een vrij onbekende figuur die r-c in strafzaken. In de studie heb je er ook nog niet zoveel over gehoord. We hebben die figuur te danken aan het Franse wetboek van strafvordering dat hier in Nederland heeft gegolden in de Franse tijd (1795-1813). De Fransen voerden allerlei wetgeving in waar we nu nog steeds gemak van hebben; achternamen, het bevolkingsregister, straatnamen, etc. en zo ook het wetboek van strafvordering dat voor heel Nederland gold. Voor die tijd was het een rommeltje in Nederland, er waren allemaal verschillende staten met verschillende procedures. Het Franse wetboek van strafvordering was een kunstig geheel, dat heette de Code d'Instruction Criminelle. Dat boek was gewijd aan de instructie in strafzaken; het onderzoek naar strafbare feiten.

Dat wetboek brachten de Fransen mee en dat heeft in Nederland ook nog gegolden tot ver na de Franse tijd, pas in 1838 kregen wij ons eerste eigen wetboek van strafvordering. Dat Franse wetboek is toen eigenlijk gewoon gehandhaafd, behalve dat toen Napoleon het loodje had gelegd, een paar onderdelen werden geschrapt, en dan met name de juryrechtspraak. Die jury heeft in Frankrijk zelf nog heel lang voortbestaan.

Eén onderdeel van die Code d'Instruction Criminelle was de Juge d'Instruction, dat is wat we nu de r-c in strafzaken zijn gaan noemen. Instruction is onderzoek, dit was dus een rechter van onderzoek. Bij ons is dat vertaald in rechter-commissaris. Voor de liefhebbers, in Frankrijk is dat wetboek opgevolgd door een ander wetboek: Code de Procédure Penal, dat is een wat ruimere en modernere variant, maar daar zit nog steeds die Juge d'Instruction in. Die is belast met het vooronderzoek in strafzaken. Dat is een uiting van de *inquisitoire* manier van procederen. Je kent wel het begrip inquisitoir vs. accusatoir. Inquisitoir zijn vooral met het Franse recht samenhangende culturen; België, Nederland, Frankrijk en een beetje Duitsland. *Accusatoir* is het idee dat de hele procedure tegensprekelijk geschiedt en de rechter alleen als een soort scheidsrechter aan het einde regeert, dat is idealiter terug te vinden in Engeland en daaraan verwante rechtsculturen. In landen met een inquisitoire procesvorm is de taak van de rechter om de waarheid te vinden en dat door te onderzoeken of de verdachte het strafbare feit heeft begaan. Dat verwijst naar 'inquisitie', waarbij de kerk dat vroeger als taak had en daarbij erg ver ging met o.a. foltering. Dat zijn dus taken van een rechter om het onderzoek te doen in dat systeem. Dan klopt het dus ook wel dat er een rechter is in het vooronderzoek die daarmee belast is. Bij de zitting kan die zittingsrechter dat allemaal een beetje op z'n plaats zetten en een vonnis uitspreken. In Engeland heb je het accusatoir systeem en daar heb je dus ook niet zo'n onderzoeksrechter, dat bestaat daar niet. Die verdachte wordt door de politie voor de rechter gesleept, er wordt een beschuldiging geuit en de rechter moet dan kijken of die klopt of niet.

Waarom heet die rechter in Nederland nu rechter-commissaris? Omdat hij eigenlijk een afgevaardigde is van de rechtbank. We gaan even zogenaamd de rechtbank tekenen: je hebt een zittingszaal, je hebt de rechters, de verdachte die daar tegenover zit, het publiek dat daar achter zit, etc. De rechters zitten niet voortdurend in die zaal, die zitten ook wel eens in een apart kamertje; de raadkamer. Van oudsher is er zo'n ruimte om te kunnen koffie drinken en te overleggen over de zaak. Het gebeurt bijvoorbeeld tijdens het onderzoek op zitting als er een beslissing moet komen op een verzoek, dan gaan de rechters even naar de raadkamer, even overleggen en dan gaan ze weer terug om de beslissing mee te delen. Hetzelfde gebeurt met het vonnis, dat wordt ook in de raadkamer voorgedrukt, en dat wordt soms met enige vertraging van meestal 14 dagen later meegedeeld in de zittingszaal. Die raadkamer is dus gewoon een vertrek. Maar dan is er ook nog het begrip 'raadkamer' op een andere manier ingevuld. Dat is zeg maar een afzonderlijke verschijningsvorm van het begrip rechtbank geworden; de rechtbank voor zover die niet beslissingen neemt op openbare zitting noem je 'raadkamer'. Die beslist bijvoorbeeld over de voorlopige hechtenis in het vooronderzoek. Soms neemt die ook nog beslissingen bijvoorbeeld over vergoeding van de voorlopige hechtenis. Het gaat dus allemaal om beslissingen die niet op zitting worden gegeven. Dat is letterlijk vertaald uit het Frans: Chambre de Conseil. Die

Chambre de Conseille was in het Franse stelsel ook direct de overkoepelende autoriteit als het ging om dat vooronderzoek. Die Juge d'Instruction was daarvan een soort buitenpost. Dat is in het Nederlandse stelsel ook zo; de r-c is een uitbouwje van de raadkamer. Het grappige is dat hij ook een eigen hokje heeft waar hij zit: het kabinet van de r-c, een beetje een groot uitgevallen kast. Zijn griffier zit ook altijd bij hem.

We kunnen in het Nederlandse systeem ook nog wel iets uit het Franse systeem vinden: de r-c is een beetje een afgeleide van de raadkamer. Voorlopige hechtenis wordt alleen in de eerste fase bevolen door de r-c in Nederland bijvoorbeeld; de bewaring, na 14 dagen als de voorlopige hechtenis wordt voortgezet heet het gevangennemen en die wordt bevolen door de raadkamer. Vroeger, tot ongeveer 1990 was het bijvoorbeeld ook zo dat als de r-c een doorzoeking wilde doen in een woning (huiszoeking), dan moest daarvoor, behoudens gevallen van dringende noodzakelijkheid, daarvoor van tevoren verlof worden verleend door de raadkamer. Dus in die zin is die r-c een beetje een afgeleide functionaris van de raadkamer, met op een aantal punten wat minder bevoegdheden dan die voltallige raadkamer heeft. Die r-c is ook een alleen-opererende rechter. Denk aan ons stelsel van bevoegdheden en waarborgen: als het gaat om hele zware dingen zeggen we in Nederland dat niet door één persoon besloten moet worden, maar door meerdere.

Die r-c is dus eigenlijk in het oude idee belast met het voeren van het vooronderzoek in een strafzaak. Dat is het oude stelsel, tot ongeveer 1926. Toen heeft die r-c een beetje een andere invulling gekregen en dat is in het huidige wetboek van strafvordering nog steeds van kracht. Met name is in die tijd een precieze uitwerking gekomen van de bevoegdheden die de r-c heeft ten behoeve van het onderzoek. Dat onderzoek werd gevoerd in de vorm van het 'gerechtelijk vooronderzoek' (GVO). Er is toen ook voorzien in rechtsbijstand voor de verdachte tijdens dat GVO. De verdachte mag is dan laten bijstaan door een raadsman en die raadsman heeft ook een aantal bevoegdheden; bijvoorbeeld inzage in processtukken, hij kan ook verzoeken doen voor het nader onderzoek, aanwezig zijn bij getuigenverhoren en zelf vragen stellen aan getuigen (zo wordt tegemoet gekomen aan dat belang van de verdediging als de getuige bijvoorbeeld niet op de zitting gehoord kan worden). Zo werd het allemaal ietsje moderner.

Even als contrast: zover zijn ze in Frankrijk nog niet gekomen, de Juge is daar nog steeds de oppermachtige persoon in dat vooronderzoek. Die kan alles doen wat nodig is om de waarheid te achterhalen. Daar zijn wel zo gaandeweg wat dwangmiddelen uitgewerkt en op papier gezet, maar alleen omdat dat echt niet anders kon en ze van Straatsburg op hun donder kregen. Bijvoorbeeld bij de telefoontap: die was in Frankrijk ongeregeld. Natuurlijk mocht de Juge telefoons afluisteren; hij was almachtig en mocht alle dwangmiddelen aanwenden om de waarheid te achterhalen. Tot het EHRM zei: nee er moet wel een specifieke wettelijke basis voor zijn, zodat voor de burger voorzienbaar is wanneer van die bevoegdheid gebruik gemaakt kan worden. Dat is het hele thema van waarborgen die moeten worden verbonden aan het uitoefenen van bevoegdheden. Zover waren wij eigenlijk al in 1926, hoewel toen veel minder was uitgeschreven dan nu. Want we hebben nu ook veel meer technische ontwikkelingen, dat heeft ertoe geleid dat wij meer wetgeving hebben gekregen.

Toen waren we dus al een beetje voor op de Fransen, wat eigenlijk ons moederland was in dit verband. Alleen in 2013 hebben we gekregen de Wet Versterking Positie r-c, dat heeft ertoe geleid dat eigenlijk het GVO is afgeschaft en we alleen de r-c hebben overgehouden die een aantal onderzoekshandelingen kan doen.

Dat was even in een notendop de geschiedenis van vroeger tot nu.

De r-c nader bekeken in Nederland

Dan geldt nog steeds de titel die in het algemeen is geschreven voor de r-c in strafzaken. Dan staat in art. 170 Sv: in elke rechtbank zijn r-c's, belast met de behandeling van strafzaken. Dus zo worden die gearachuteerd in elke rechtbank. Zo zie je het ook meervoud van het woord r-c: rechters-commissarissen. Wat de r-c doet, daar komen we zo verder over te spreken.

Vroeger stond de benoeming van de r-c ook in de wet. Dat was nogal een lastige procedure; je werd benoemd door het gerechtshof. Dat is nu niet meer zo, dat kan de rechtbank nu zelf. Dat vind je nu allemaal in de wet RO.

Die r-c heeft dus een kabinet, een eigen werkruimte. Ze zitten een beetje afgegrensd van het gewone deel van de rechtbank, ook omdat het doorgaans niet de bedoeling is dat daar publiek rondloopt. Daar

zit je nog in de fase van het onderzoek; dat is geheim. De r-c heeft in ieder geval een aantal grote zaken onder zich met gevoelige informatie.

Art. 171 Sv zegt dat de r-c wordt bijgestaan door de griffier. Die griffier is dus niet zoals de griffier op de zitting iemand die op z'n achterste zit en die iets schrijft. Deze griffier loopt altijd met de r-c, ook als hij midden in de nacht huiszoeking gaat doen. Hij volgt de r-c dus steeds. Die houdt proces-verbaal bij van alles wat er gebeurt. Hij houdt ook bij wat er gebeurt tijdens zo'n doorzoeking. Maar hij houdt natuurlijk ook bij wat er is verteld in de verhoren. Dat is best wel een dynamische job, net als de job van r-c.

De r-c heeft ook een bepaalde verhouding tot de politie, blijkt uit art. 177 Sv. Daar kun je zien dat de r-c, zoveel mogelijk door tussenkomst van de OvJ, bevelen kan geven aan opsporingsambtenaren en bepaalde klusjes aan hen kan opdragen. Daarmee is niet gezegd dat de r-c de basis is van de politie, dat is de OvJ (en natuurlijk is de politie ook wel eigen baas). Maar de r-c heeft toch wel een soort zeggenschap. In het kader van die werkzaamheden die de r-c heeft opgedragen, staan die opsporingsambtenaren ook onder het gezag van de r-c. Maar dat moet zoveel mogelijk gebeuren in overleg met de OvJ, dus de r-c en de OvJ moeten elkaar daar in kunnen vinden. Je kunt je afvragen wat er gebeurt als de OvJ het ergens niet mee eens is, dat kun je vrijdag aan Frank Janssen vragen.

Met art. 177 Sv hangt samen dat bij ons, in Frankrijk en ook in België van oorsprong de r-c zijn eigen gerechtelijke politie had waar hij over kon beschikken. Zo bestaan dus in die landen meerdere soorten politie; de algemene politie onder gezag van de burgemeester en de gerechtelijke politie onder gezag van de r-c. Dat maakt dus bijvoorbeeld die Franse Juge ook vandaag de dag nog tot een machtige figuur, omdat hij zijn eigen politieapparaat kan aansturen. In Nederland is het allemaal veel kleiner gehouden. Plus dat uiteindelijk in Nederland het ook niet zo is dat de r-c zelf bepaalt wat voor feiten onderzocht worden, dat wordt door de OvJ bepaald. En uiteindelijk is het de OvJ die bepaalt wat er gaat gebeuren met de uitkomsten van het onderzoek; of er vervolgens wordt vervolgd of niet. Dus die r-c heeft eigenlijk een beetje een subsidiaire positie in het geheel, eigenlijk onderworpen aan de kaders die door de OvJ worden neergezet.

De r-c heeft ook geen eigen opsporingsbevoegdheid, je zult hem niet vinden in art. 141 en 142: personen die bevoegd zijn op te sporen. Dat blijkt ook uit art. 178: als er een strafbaar feit plaatsvindt voor de neus van de r-c en er is geen politie, dan kan de r-c ook proces-verbaal opmaken en dit moet hij dan zo snel mogelijk aan de OvJ overhandigen. Die kan vervolgens bepalen dat strafbare feit te vervolgen.

De r-c's zijn dus steeds aan de rechtbank gekoppeld, maar ze zijn wel in ruimere mate bevoegd dan alleen dat. Dat blijkt allemaal een beetje uit art. 179: als gedurende of na het door hem uitgevoerde onderzoek de r-c onbevoegd blijkt te zijn, blijft het onderzoek van kracht. Dus je kunt die onbevoegdheid nooit tegenwerpen.

Hoe verhoudt de r-c zich ten opzichte van de zittingsrechter? Dat staat niet in die titel die gewijd is aan de r-c, maar wel in de titel die gewijd is aan het onderzoek ter zitting. Kan die r-c gewoon meedoen aan de berechting? Mag hij ook achter de tafel plaatsnemen en deelnemen aan de berechting? Nee, art. 268 lid 2 Sv: de rechter die als r-c enig onderzoek in de zaak heeft verricht, neemt behoudens uitzonderingen aan het onderzoek ter terechtzitting geen deel. Die bepaling is wel vatbaar voor enige interpretatie, want het verbod geldt voor de r-c die enig onderzoek in de zaak heeft gedaan. Daarmee is bedoeld dat het dan gaat om een r-c die met de waarheidsvinding in het vooronderzoek is bezig geweest, bijvoorbeeld door doorzoeking, getuigenverhoor of inbeslagneming. Als de r-c alleen een soort beslissing heeft gegeven in de zaak dan wordt dat niet aangemerkt als enig onderzoek. Dat is met name van belang als het gaat om de beslissing van de r-c in het kader van de bewaring; de eerste fase van de voorlopige hechtenis. Want het beslissen daarover hoef je niet per se te zien als enig onderzoek; dat is een toetsing aan de hand van wettelijke voorwaarden, dat is geen onderzoek naar de waarheid zelf, maar de uitoefening van een rechterlijke functie. Dat hangt er ook een beetje vanaf hoe zo'n rechtbank georganiseerd is.

Even tussendoor: Vroeger waren die rechtbanken nogal klein, vroeger waren er in Assen maar 5 rechters voor civiel en straf. Eén daarvan was dan ook r-c, dan was het soms dus een beetje krap met de bezetting en moest soms een beroep op de r-c worden gedaan. Als hij dan alleen de bewaring had gedaan, kon hij wel meedoen. Tegenwoordig zijn de rechtbanken zo groot dat dat eigenlijk niet meer hoeft. Er zijn nu zo'n 50 rechters per rechtbank. De vuistregel is dat 25% daarvan r-c behoort te zijn,

dus dan heb je al gauw een stuk of 10 van die gasten zitten. Ook vergeleken met de gedachten van waaruit ons wetboek van 1926 is opgezet; de schaal is tegenwoordig veel groter en de ideeën passen ook niet meer zo goed. Het idee dat er één r-c is die al het vooronderzoek doet en die weet wat er speelt in een arrondissement, dat gaat al niet meer zo. Het is nu een hele bureaucratische toestand. Vandaar ook dat in elk kabinet van r-c (een hele verdieping van een kantoor) een coördinerend r-c is aangewezen; een crc, die wordt beloond volgens de schaal van seniorrechter. Dan heb je dus gewone r-c's. en ook wel in zekere zin aanwijzingen van de chef. Dus er zijn wat andere verhoudingen dan we in 1926 hadden. Daarmee is het ook de vraag of dat hele denken van één rechter die verantwoordelijk is voor het onderzoek in het vooronderzoek, niet een beetje achterhaald is. Eigenlijk kun je het niet meer waarmaken in de tegenwoordige tijd.

Gerechtelijk Vooronderzoek (1926)

Even iets over het gerechtelijk vooronderzoek zoal dat in het wetboek van 1926 voorkwam. We kunnen een tijdlijn neerzetten over hoe vroeger de vervolging verliep :

- Je hebt ergens een startpunt van het begin van de vervolging; een vordering tot het instellen van een GVO. Dat startpunt is altijd gelegen bij de OvJ. Daar hoort een bepaalde feitomschrijving bij. De OvJ vraagt de r-c dus een GVO in te stellen voor een bepaald omschreven feit; dat is dan eigenlijk de grondslag.
- Daarmee gaat de r-c aan de gang in het GVO, daar gaat hij dat een beetje uitzoeken: getuigen verhoren etc.
- Dan krijg je de sluiting van het GVO en dan moest op enig moment weer de OvJ een beslissing geven over de vervolging: dagvaarding, kennisgeving verdere vervolging (als hij het nog niet helemaal weet), kennisgeving niet verdere vervolging (dan eindigt de zaak).
- In de meeste gevallen komt daarbij dat naar aanleiding van de dagvaarding het onderzoek ter terechtzitting plaatsvindt en dan krijg je een beslissing: een einduitspraak idealiter. Dat kan in de vorm van een veroordelend vonnis.

Het grappige van dit hele systeem waarin het GVO een centrale rol speelt, is dat het eigenlijk steeds gaat over dezelfde grondslag/hetzelfde feit. De vervolging begint al bij het begin bij het GVO en loopt helemaal door tot de einduitspraak over precies hetzelfde feit. Dat zat dus allemaal aan elkaar vast. Dat was de gang van de 'formele vervolging' (formele vervolging = het betrekken van de rechter in de strafzaak). Er zaten ook allerlei trucjes in, bijvoorbeeld de sluiting van het GVO door de r-c. dan zegt hij: 'Ik ben er wel uit, er is een deskundigenrapport en ik sluit het onderzoek'. Maar dan kan het zijn dat de OvJ of de verdediging denkt: Nee dat wil ik niet. Dan kon er bij die sluiting een verzoek worden gedaan voor een eventuele heropening. Wees de r-c dat verzoek af, dan kon je ook nog in hoger beroep. Sluiting van het GVO was dus een cruciaal moment. Daar zaten ook allerlei termijnen aan. Die sluiting moest ook worden meegedeeld aan verdacht, dat moest ook worden betekend aan de verdachte. Als die betekening was mislukt, dan waren de rapen gaar. Ook de beslissing over de verdere vervolging was gekoppeld aan termijnen; de OvJ moest per se binnen 30 dagen daar een beslissing over te nemen. Dat markeerde overgang naar het onderzoek ter terechtzitting en dan kwam je dus in de volgende fase. Vandaar ook dat de verdachte op dit punt een bezwaarschrift kon indienen tegen die dagvaarding of kennisgeving van verdere vervolging. Daar kun je nu nog een restje van zien in art. 262 Sv: het bezwaarschrift tegen de dagvaarding, maar dan zonder die hele flauwekul die eraan vooraf is gegaan.

Het GVO was echt cruciaal in dat vervolgingsbegrip. Daarbij kwam, in dat GVO had de verdachte ook een bepaalde inspraak. Hij moest op de hoogte gebracht worden op de voortgang van het onderzoek en hij kon een toegevoegde advocaat krijgen die hem bijstond, ook in die fase van het GVO.

Dit was allemaal het idee van het wetboek van 1926 en dat is eigenlijk achterhaald door de praktijk, waarbij met name de OvJ en politie dachten; dat is veel te ingewikkeld, we gaan die zaak zelf wel uitzoeken en dan komen we vanuit het niets met een dagvaarding: een 'rauwelijkse dagvaarding'. Dat mocht ook. Dan krijg je natuurlijk ook alsof het onderzoek ter terechtzitting en een einduitspraak. Dan zie je dat dat uitgebreid vervolgingsbegrip werd uitgekleeft en slechts een klein stukje vervolging op het onderzoek te terechtzitting overbleef.

Tegenwoordig

Nu gaan we kijken hoe dit tegenwoordig is geregeld.

Nog even kort samengevat: het GVO werd toch te ingewikkeld. Steeds vaker ging de OvJ er toe over om rauwelijks te dagvaarding. Alleen als het echt niet anders kon werd nog een GVO gevorderd. Dat was dan bijvoorbeeld als het ging om toepassing van een dwangmiddel waarvoor per se zo'n GVO als kader was vereist. Een ouderwets voorbeeld daarvan is de telefoontap. In de oervorm was dat een bevoegdheid van de r-c die tijdens het GVO moest worden uitgeoefend. Dat betekent dat als de OvJ echt niet zonder een telefoontap kon, hij ook per se een GVO moest vorderen. Dat heeft ertoe geleid dat de wetgever dacht: We maken van die telefoontap een afzonderlijke bevoegdheid van de r-c, buiten dat GVO. Dan kun je gewoon de r-c vragen een telefoontap te plaatsen. Dat was een aardige oplossing, maar dat had tot gevolg dat het GVO nog meer werd uitgediept. Vandaar dat het uiteindelijk is afgeschaft.

Wet Versterking Positie r-c

Dat is uiteindelijk gebeurd in de Wet Versterking Positie Rechter-Commissaris van 2013. Bij zo'n naam moet je je meteen afvragen of dat wel klopt. In zekere zin is de positie van de r-c verder afgezwakt. Het GVO als zodanig is helemaal afgeschaft, dat kom je in het wetboek niet meer tegen. Dat idee om dat GVO af te schaffen leidt tot een paar vragen die je dan moet beantwoorden:

- Hoe moet het dan met die bevoegdheden waar je wel een r-c/rechterlijke inbreng voor nodig hebt? Hoe ga je dat organiseren?
 - Hoe zit het nu met de rechtsbescherming die juist binnen dat GVO tot bloei kon komen?
- Daar was een verdachte met een raadsman die invloed kon uitoefenen op het onderzoek.

Die beide vragen heeft de wetgever geprobeerd zo goed mogelijk op te lossen in die Wet Versterking Positie r-c. Globaal komt het erop neer dat alle bevoegdheden los kunnen worden uitgeoefend door de r-c, dat heet dan een 'onderzoekshandeling van de r-c'. In die zin was het een makkelijke wetswijziging, want overal waar GVO stond, kon het vervangen worden door 'onderzoekshandeling door de r-c'.

De andere kant van het verhaal is dat die onderzoekshandelingen ook op initiatief van de verdachte kunnen worden uitgeoefend. Daarvoor heeft de verdachte een vrij ongelimiteerd recht gekregen om naar de r-c toe te stappen en te vragen om één of andere onderzoekshandeling te verrichten; getuigen te verhoren, deskundige te benoemen, etc. Vroeger was het altijd de OvJ die het initiatief moest nemen tot het activeren van de rechter, maar de verdachte kan dat nu ook; hij is dan eigenlijk bezig met vervolging van zichzelf, hij roept de rechter erbij.

Even tussendoor: Je kunt het nu overigens nauwelijks nog vervolging noemen, omdat het geen doorgaande lijn meer inhoudt. De onderzoekshandelingen van de r-c worden gewoon op een zeker moment beëindigd, namelijk als hij daarmee klaar is. Zodra de r-c klaar is met het verhoren dan een getuige, dan stopt hij gewoon en dan is het afwachten wat er daarna eens een keertje gaat gebeuren. In het oude stelsel was het zo dat het gerechtelijk vooronderzoek, als de r-c daarmee klaar was, moest worden gesloten. Na de sluiting van het gerechtelijk vooronderzoek moest de OvJ een beslissing nemen over de verdere vervolging van dat feit; wel of geen dagvaarding. Die sluitingsprocedure moest dan eerst betekend worden aan de verdachte zodat hij daarvan op de hoogte was en dan moest hij ook de mogelijkheid hebben binnen 8 dagen te verzoeken dat gerechtelijk vooronderzoek te heropenen. Deed hij dat niet, dan was de sluiting onherroepelijk, en vanaf dat moment had de OvJ 30 dagen de tijd om een beslissing te nemen over de verdere vervolging van de zaak. Zo werd de druk op de ketel gehouden.

Nu kan de r-c op enig moment beginnen met onderzoekshandelingen, als hij denkt dat hij klaar is stuurt hij een briefje en dat is het dan. Als iemand dan vindt dat er nog iets moet gebeuren, dan moet er een nieuw verzoek worden gedaan om onderzoekshandelingen te verrichten. Ergens in dat hele proces kan de OvJ zomaar beslissen of hij die zaak op de terechtzitting aanbrengt of niet. De binding tussen het onderzoek dat de r-c verricht en het onderzoek ter terechtzitting, is eigenlijk losgelaten. Het is in plaats van een doorgaande lijn nu een soort cloud geworden met hier en daar wat mogelijke onderzoekshandelingen. Het idee is wel dat als die r-c eenmaal een onderzoekshandeling heeft verricht, hij een beetje op de hoogte is van de zaak en hij een latere onderzoekshandeling in datzelfde kader kan plaatsen. Als je nu meer organisatorisch denkt aan die grote clubs van r-c's, dat het gevaar is dat er verschillende r-c's met dezelfde zaak bezig zijn, zonder dat ze dat misschien van elkaar weten. Dus de organisatorische kant is lastiger te managen dan in het systeem van het GVO waarin dat

allemaal in 1 kader was ondergebracht, maarja daar was ook het idee dat er maar 1 r-c was die zich met dat GVO bezighield, maar nu de wereld zoveel ingewikkelder is geworden is dat nu een illusie.

De verdachte heeft in die Wet Versterking Positie r-c ook weer recht op rechtsbijstand in het kader van die onderzoekshandelingen, dat steeds ergens bij art. 187a Sv; toevoegen raadsman voor het bijwonen van verhoren. Dus op die punten komt ook die advocaat in beeld.

Dan blijven er nog wel wat vraagtekens over, met name hoe het zit met de overgang naar de terechtzitting.

Taak van de r-c

Eerst eens even de taak van de r-c in het kader van die onderzoekshandelingen. Hoe heeft de wetgever dat nu gedacht? Een echte onderzoeksrechter is de r-c niet meer, het is een persoon die rechterlijke taken uitoefent tijdens het vooronderzoek. En de wetgever heeft geprobeerd dat ook in de wet zelf tot uitdrukking te brengen in art. 170 lid 2; 'De r-c is belast met toezichthoudende bevoegdheden in het kader van het opsporingsonderzoek'. De wetgever heeft dus willen uitdrukken dat er een opsporingsonderzoek is, dus geen GVO maar een opsporingsonderzoek door de politie dat geschiedt onder gezag van de OvJ, dat is de baas over de opsporing (=de hele fase die vooraf gaat aan de berechting).

De r-c heeft bij dat opsporingsonderzoek toezichthoudende taken. Die zouden volgens de MvT op 4 punten liggen:

1. De rechtmatigheid van het opsporingsonderzoek
2. De equality of arms
3. De voortgang van het onderzoek
4. De volledigheid van het onderzoek

Als je dat zo op een rijtje hebt, dan denk je dat de r-c overal met een belangrijke vinger in de pap zit. Als je echter ziet hoe dat in concreto is vertaald, dan valt het een beetje tegen.

1: Want wat voor taken heeft de r-c nu als het gaat om de rechtmatigheid van het onderzoek? Kun je naar de r-c toegaan en zeggen dat er onrechtmatig is doorzocht? Nee dat kan je niet bij de r-c aanklaarten, dat zijn hooguit kwesties die op de zitting via een beroep op onrechtmatig bewijs bijvoorbeeld kunnen worden opgevoerd. De r-c heeft ook geen sanctionerende bevoegdheid als het gaat om de rechtmatigheid van het onderzoek. Je zou wel kunnen zeggen: hij is soms nodig om te beoordelen of een bepaald dwangmiddel moet worden uitgeoefend, bijvoorbeeld onderzoek in een woning/kantoor verschoningsgerechtigde. Hij moet dan bepalen of het rechtmatig is om daar te onderzoeken. Maar dat is eigenlijk niet zo heel anders dan een opsporingsambtenaar die moet beoordelen of het rechtmatig is om iemand aan te houden.

2: De equality of arms is wel een aardig punt. Er moet toch een zeker evenwicht zijn, ook in het vooronderzoek. Dat is de vraag naar accusatoire elementen in het vooronderzoek. Dat blijkt uit het feit dat de r-c ook op verzoek van de verdachte bepaald onderzoek kan verrichten. Dat kan ook een reactie op onderzoekshandelingen die de OvJ in een eerdere fase heeft laten verrichten door de r-c. De equality of arms kun je dus wel terugvinden.

3: Voortgang van het onderzoek. Daarvoor is de r-c inderdaad aangewezen; hij is voor een deel belast met het bewaken van de voortgang van het opsporingsonderzoek, art. 180 Sv. Als je dat zo leest dan denk je: dat is nogal een opdracht. Al die opsporingsonderzoeken die in Nederland gevoerd worden, dat zijn er duizenden, daarin zit de r-c te waken tegenodeloze vertraging. Maar dat doet hij natuurlijk niet ambtshalve, het gaat vooral om lid 2: de r-c kan op verzoek van de verdachte of diens raadsman en soms ambtshalve de voortgang van het opsporingsonderzoek beoordelen. In dat kader kan hij zich de processtukken doen overleggen en eventueel de OvJ of de raadsman horen. Dan kan volgens lid 3 hij een termijn aan de OvJ stellen voor beëindiging van het opsporingsonderzoek. Als laatste redmiddel kan de r-c de zaak dan voorleggen aan de rechtbank in het kader van het geven van een bevel op grond van art. 36 Sv; dat de zaak geëindigd is. Dat is een declaratoire beschikking van de rechtbank; daarmee is de zaak beëindigd en is de verdachte eigenlijk als het ware buiten vervolging gesteld. Dat heeft dezelfde rechtsgevolgen als buiten vervolging stelling. Hij kan dan niet opnieuw voor dat feit vervolgens worden, tenzij er nieuwe feiten zijn: zie art. 255 Sv. Op die manier kun je ieder geval de r-c activeren om te beslissen over de voortgang van het onderzoek.

4: Verder moet de r-c waken over de volledigheid van het onderzoek. Dat is een lastig punt, want welke invalshoek moet hij daarbij hanteren? De MvT zegt dat niet zo duidelijk; hij moet in de gaten houden of alle onderzoekshandelingen zijn verricht die nodig zijn. Hij zou er bijvoorbeeld op moeten letten of er wel genoeg onderzoek is gedaan naar ontlastend bewijs. Ook moet hij erop toezien dat de zaak een zodanig stadium heeft bereikt dat er over geoordeeld kan worden op de zitting. Wat dat betreft is het ook wel zo dat dat systeem met die onderzoekshandelingen die geïsoleerd plaats kunnen vinden wat minder doelgericht is dan het oude vervolgingsstelsel. Want het doel van het GVO was het mogelijk maken voor de OvJ om een beslissing te nemen over de verdere vervolging. Het doel van die onderzoekshandelingen is diffuus; dat kan iets zijn met equality of arms, of volledigheid, maar het eigenlijke doel van het verrichten van die onderzoekshandelingen is niet omschreven.

Grondslag

Een ander punt wat met dat loshalen van de onderzoekshandelingen uit het GVO in beeld komt, is dat de grondslag waarop de r-c opereert niet meer zo vast is. De grondslag is eigenlijk de omschrijving van wat de rechter moet gaan onderzoeken. Het is dus tegelijkertijd ook de begrenzing: waar de rechter zich mee mag bemoeien. Verdachte staat bijvoorbeeld terecht omdat hij een blik doperwten heeft gestolen, dan is het niet de bedoeling dat de rechter zegt: in het dossier staat dat u ook nog door rood bent gereden, daarvoor veroordelen we u ook. Dat kan niet, we laten dat over aan de OvJ, de rechter mag daar niet buiten treden. Zo had van oorsprong ook het gerechtelijk vooronderzoek een grondslag; een omschrijving van het feit en daarmee moest de r-c zich dus bezighouden in de vooronderzoek.

Dat GVO had in beginsel een eigen grondslag die doorliep tot het onderzoek ter terechtzitting, bij die onderzoekshandelingen is systematisch gezien elke onderzoekshandeling van een eigen grondslagje voorzien. Dan zou de OvJ dus kunnen zeggen: eerst wil ik in het kader van de moord op de schoonmoeder dit en dit onderzocht hebben, maar misschien wil hij later wel een onderzoekshandeling verrichten voor het feit dood door schuld; is dat nu hetzelfde feit of niet? Dat ligt niet meer zo vast als tijdens het GVO. Dat betekent ook dat de verdachte geen verwachtingen meer kan ontleen aan de omschrijving van dat feit, terwijl hij dat bij dat GVO wel had; naar dat feit loopt de vervolging en daarover zal dus ook een beslissing komen. Het vooronderzoek is nu dus eigenlijk een beetje los zand. Daar kun je tegenin brengen: in de situatie waar helemaal geen r-c bij betrokken is, is de grondslag ook onbepaald, dan weet je ook niet waar de zaak uiteindelijk over zal gaan lopen.

Wat dat betreft is dat systeem waar die r-c in het onderzoek onderzoekshandelingen kan verrichten die wel gebonden zijn aan een feitomschrijving eigenlijk een compromis tussen het bepaalde GVO en het onbepaalde van het opsporingsonderzoek.

Wettelijke regeling

Voor die onderzoekshandelingen van de r-c moet je eigenlijk het wetboek doorlezen, die titel van onderzoek door de r-c. Veel is gewijd aan het horen van getuigen, deskundigen en de verdachte zelf. Je ziet er nog wat andere dwangmiddelen die ook in die titel staan, bijvoorbeeld opname in het PBC (Pieterbaan Centrum); dat stond vroeger in het r-c boekje bij het GVO, maar dat is nu een onafhankelijke onderzoekshandeling. Daarnaast heb je nog de eigen bevoegdheden van de r-c die bijvoorbeeld bij de bijzondere dwangmiddelen zijn geregeld. Die horen ook bij het pallet van bevoegdheden waar de r-c over beschikt. Denk aan het doen van doorzoeking in een woning of in het kantoor van een verschoningsgerechtigde art. 110, de inbeslagneming van poststukken art. 114. Dat zijn allemaal bevoegdheden van de r-c die je dus ergen anders vindt maar die wel als onderzoekshandeling kunnen worden vormgegeven. Die kunnen steeds worden gevorderd door de OvJ, en de r-c kan daar dan al dan niet toe over gaan.

Technisch gezien zou ook de verdachte daar om kunnen vragen, maar het is maar de vraag hoe je je dat in de praktijk voor moet stellen. Als de verdachte zegt: ik heb dat feit niet gepleegd, maar mijn buurman wel, wil je daar even een huiszoeking houden? Dan zal de r-c dat niet zo snel doen, maar het systeem van de wet maakt het wel mogelijk. Het initiatief zal meestal komen van de OvJ. Over de procedure die daarbij gevolgd wordt, gaan de artikelen 181 e.v. Daar zullen we even naar kijken

Art. 181: 'De OvJ kan vorderen dat de r-c met het oog op de opsporing van een strafbaar feit onderzoekshandelingen verricht. Hij geeft daarbij een omschrijving van het feit waarop het onderzoek betrekking dient te hebben en van de door hem gewenste onderzoekshandelingen. De vordering wijst indien deze bekend is de verdachte aan'. De OvJ moet dus zeggen wat voor onderzoek de r-c volgens hem moet ook, maar ook ter zake van welk feit; welke grondslag. De r-c moet daarop beslissen. In lid 3 staat dat de r-c die vordering en zijn beslissing ook aan de verdachte moet bekendmaken, tenzij het belang van het onderzoek zich daartegen verzet. Hiermee heeft de verdachte dus eigenlijk al een rechtspositie gekregen, want hij kan op zijn beurt ook om onderzoekshandelingen vragen. Het belang van het onderzoek mag daar echter niet door geschaad worden, dat informeren van de verdachte kan dus even uitgesteld worden.

Art. 182 Sv

Art. 182 regelt dan het initiatief dat bij de verdachte ligt. Daar kun je zien wat het beginpunt is van het ontstaan van die bevoegdheid tot het vragen van onderzoekshandelingen. Dat kan geschieden door een persoon die *als verdachte van een strafbaar feit is verhoord, of die reeds ter zake van een strafbaar feit wordt vervolgd*. Vervolging is al een latere fase, maar het vroegste begin is het verhoor van een persoon als verdachte van een strafbaar feit. Dat verhoor zal doorgaans zijn door een opsporingsambtenaar. Dat hoeft echter geen verhoor te zijn op een politiebureau, dat kan bijvoorbeeld ook op de plaats delict. De enkele voorwaarde is het verhoor als verdachte. Degene die alleen is verhoord als getuige is op dat moment alleen nog maar getuige en kan dat dus niet.

Dat kan ter zaken van 'een strafbaar feit', dus voor elk strafbaar feit en niet alleen voor een misdrijf. De verdachte kan voor dat feit waarvoor hij is verhoord verzoeken onderzoekshandelingen te verrichten. Die poort staat dus wagenwijd open, er zijn weinig belemmeringen zijn. Dat komt ook een beetje door die equality of arms, want de OvJ kan ook ter zake van dat feit om onderzoekshandelingen vragen, dus de verdachte kan dat ook.

Hier is ook niet rechtstreeks aangesloten bij het beginpunt dat geldt voor art. 6 EVRM. De 'criminal charge' van art. 6 EVRM is een officiële notificatie van de overheid dat je wordt vervolgd of de uitoefening van een bevoegdheid waaruit de verwachting valt af te leiden dat je zal worden vervolgd. Dat kan het geval zijn bij een verhoor maar dat hoeft niet per se; we zijn hier dus eigenlijk ruimer dan art. 6 EVRM als het gaat om het bepalen van het moment waarop waarborgen worden ingebouwd in de procedure.

Dat verzoek moet de verdachte schriftelijk doen en hij moet ook zeggen welke feiten het betreft en wat de r-c volgens hem zou moeten doen. De r-c kan de verdachte horen over dit verzoek, maar dat hoeft hij dus niet. Als hij wel wordt gehoord, dan kan hij zich doen vergezellen van een raadsman en de OvJ kan hier ook bij aanwezig zijn. De r-c moet vervolgens zo snel mogelijk beslissen op dit verzoek en van zijn beslissing moet hij ook de OvJ op de hoogte stellen.

En lid 6: Als de r-c weigert die onderzoekshandelingen te verrichten, dan kan de verdachte binnen 14 dagen een bezwaarschrift indienen bij de rechtbank.

Lid 7: De r-c kan ook in een beperkt aantal gevallen geheel ambtshalve onderzoekshandelingen verrichten; als de verdachte in voorlopige hechtenis is gesteld.

Art. 183 geeft nog een beetje een uitbreiding; als er eenmaal onderzoekshandelingen zijn ondernomen door r-c, dan kunnen OvJ en verdachte verzoeken nog meer onderzoekshandelingen te verrichten. Bijvoorbeeld als er gaandeweg een iets ander feit blijkt te zijn geschied of als er nog iets bijgekomen is.

Art. 446 Sv

Hoe zit het met de OvJ als hij vraagt om onderzoekshandelingen en de r-c gaat daartoe niet over? Heeft de OvJ dan ook een rechtsmiddel? Dat staat niet in art. 181, toch kan hij dat wel. *Tegen beschikkingen waarbij een vordering van de OvJ is afgewezen staat in beginsel altijd een rechtsmiddel open, zie art. 446 Sv*: een afgewezen vordering van de OvJ. Dan is er hoger beroep tegen de beslissing van de r-c en dat dient bij de rechtbank, alhoewel dat dus technisch gezien eigenlijk hetzelfde instituut is. Art. 446 zegt dat de OvJ daarna ook nog een keer in cassatie kan, maar daar zit in dit geval een addertje onder het gras. Art. 241c zegt dan namelijk dat na dat hoger beroep niet ook nog cassatie mogelijk is tegen beschikkingen van de r-c; een afwijking van art. 446. Maar het idee is dus equality of arms, de accusatoire trek zit hierin; de verdachte heeft eigenlijk dezelfde positie als het OM en heeft

ook een zelfde soort rechtsmiddel ter beschikking gekregen. Dat is dus eigenlijk wel eerlijk. Overigens: ook de verdachte kan alleen in hoger beroep, cassatie is ook voor hem niet mogelijk. De vraag is nu of de r-c niet wordt overspoeld met verzoeken van verdachten, dat kan wellicht vrijdag aan Janssen gevraagd worden.

Art. 237 e.v. Sv

Voor de overgang naar het onderzoek ter zitting vind je iets in *art. 237 e.v.* Dat komt er een beetje op neer dat als de r-c denkt dat hij klaar is, hij een einde maakt aan zijn onderzoekshandeling en dat meedeelt aan de betrokken procespartij.

Art. 238 geeft nog een soort conflictoplossing voor het geval de OvJ denkt: Ik ga de zaak niet vervolgen. Dan moet de r-c het onderzoek beëindigen zodra hij dat hoort. De OvJ moet de r-c ervan ook op de hoogte stellen dat hij van plan is de verdachte te dagvaarden op het moment dat de r-c nog onderzoekshandelingen verricht, de r-c kan dan zo nodig het onderzoek beëindigen. Gaat hij dan toch door, dan moet hij in het p-v aangeven waarom hij dat doet.

In die fase kan een andere vorm van concurrentie ontstaan: tussen de r-c die nog bezig is met onderzoekshandelingen en de zittingsrechter die op een zeker moment in beeld komt als er een dagvaarding in de zaak is uitgegaan. Het uitgangspunt van het systeem is: als de zitting is aangevangen, dan is de r-c niet meer de bevoegde autoriteit voor het uitoefenen van onderzoekshandelingen. Die bevoegdheid is dan overgegaan naar de zittingsrechter. Daarom zegt *art. 238 lid 2* dat de r-c na zo'n mededeling dat er zal worden gedagvaard in beginsel zijn onderzoek moet beëindigen en doet hij dit niet, dan moet hij zeggen waarom niet (bijvoorbeeld omdat er nog steeds een observatie gaande is in een psychiatrische inrichting die nog een aantal weken duurt).

In welke situaties doet zich dat nu voor dat de OvJ al tot zitting overgaat? Dat heeft te maken met de voorlopige hechtenis, die heeft een soort begrenzing in de tijd. Dat kan maximaal 90 dagen, + 14 dagen, dus na 104 dagen moet de zaak op zitting komen. Als de zaak dan nog niet rijp is, komt er dan een *pro forma zitting*; een soort formele zitting. Dan wordt de zaak even op zitting behandeld en onmiddellijk weer geschorst. In die periode kan de r-c dan zijn onderzoekshandelingen afronden.

Uitgangspunt is dus dat die eigen bevoegdheden van de r-c stoppen zodra de zitting is aangevangen. Daar heeft de HR nog een uitspraak over gegeven: ECLI:NL:HR:2015:505. Daar wordt die knoop doorgemaakt: de r-c moet stoppen zodra het onderzoek ter zitting is aangevangen. Dat betekent ook dat je vanaf dat moment niet meer bij de r-c kunt vragen om onderzoekshandelingen te verrichten. Al die verzoeken moeten dan dus via de trechter van de onderzoeksrechter ter zitting lopen. Dat betekent uiteraard ook dat het niet mogelijk is om nog een keer een bezwaarschrift in te gaan dienen als de r-c weigert die onderzoekshandeling te verrichten. We zitten dan dus in een ander processueel kader te denken; het kader voor de r-c is beëindigd en dan komt het kader van de zittingsrechter, die is dan de baas. Je kan ook nog wel het eigenlijke onderzoek laten voortduren, maar dat gebeurt dan op bevel van de zittingsrechter; *art. 316 Sv*: de rechtbank kan het onderzoek ter zitting weer schorsen en aan de r-c opdracht geven om bepaalde onderzoekshandelingen te verrichten. Bijvoorbeeld weer het horen van getuigen, weer het laten opmaken van een deskundigenrapport, etc. Dan kan de r-c al die bevoegdheden uitoefenen, maar dan wel op bevel van de rechtbank.

Hetzelfde kan ook in hoger beroep gebeuren: *art. 420 Sv*.

Art. 185: regiebijeenkomst

Met het oog op de tijd noemen we nog één artikel dat ook te maken heeft met de overgang van het vooronderzoek naar het eindonderzoek: de *regiebevoegdheid* die de r-c heeft gekregen. De r-c kan een regiezitting houden waar hij de OvJ en de verdachte bijeen kan roepen in zijn kabinet. Dan kan de r-c eigenlijk met het oog op die overgang vragen aan partijen wat er nog zou moeten gebeuren; of er nog vorderingen/verzoeken zijn tot nadere onderzoekshandelingen. Op dat moment kan hij dan een beslissing geven over wanneer volgens hem dan de zaak klaar is om op zitting te worden aangebracht. Het is een soort voorpostfunctie van de r-c, dat staat in *art. 185 Sv*. Dat staat ook een beetje in het teken van de taak van de r-c om toe te zien op voortgang van het onderzoek.

Dit is een nieuwigheid van de Wet versterking positie r-c die misschien wel tot de versterking van die positie van de r-c kan leiden binnen het vooronderzoek. *Art. 185* is een verlengstuk van *art. 180 Sv*; de r-c kan waken tegenodeloze vertraging van de zaak. Hij kan ook een termijn stellen ter beëindiging van het vooronderzoek. De r-c kan dan niet helemaal zelf het opsporingsonderzoek beëindigen, maar

kan het voorleggen aan de rechter, die kan op voet van art. 36 het onderzoek beëindigen, dan is de zaak afgesloten. Dan gaat de verdachte dus vrijuit, dat is dus een zwaar middel. Zo kan de r-c een beetje druk zetten zodat zaken snel doorlopen.

Hoe verhoudt zich dat tot de pro forma zitting? Deze bevoegdheid tot regiezitting blijft bestaan, dus ook nadat de zaak al ter zitting is gekomen.

Zo kan de rechter dus in het vooronderzoek een regisserende rol hebben. Misschien dat dat uiteindelijk wel een versterking van de positie r-c kan noemen.

HC 5B, 23-05-2017 Gastcollege Frank Janssen: De rechter-commissaris in strafzaken

Frank Janssen heeft gewerkt als r-c, nu als strafrechter in enkelvoudige zaken, dus niet in meervoudige zaken. Dit heeft te maken met art. 268 Sv. Officieel is hij geen r-c meer, maar hij doet nog wel r-c zaken, zoals bijvoorbeeld getuigenverhoren of voorgeleidingen.

We gaan vandaag een dag in het leven van de r-c bespreken.

R-c Rechtbank Noord-Nederland

De rechtbank Noord-Nederland is het resultaat van de herijking gerechtelijke kaart, toen is de gehele gerechtelijke kaart over de kop gegaan. De drie noordelijke arrondissementen (Groningen, Friesland en Drenthe) zijn samengevoegd tot één grote. Vroeger had elke rechtbank zo'n twee r-c's, dat is nog steeds zo: Groningen heeft er 2, Ljouwert heeft 2 en Assen 1. Verder wordt er ondersteund door 5 griffiers in Noord-Nederland.

Wat is de r-c?

Het is een beetje een maffe naam. Vaak wordt gevraagd wat de r-c nu is. Hij is hoe dan ook een rechter die behoort tot de zittende macht. Hij is een soort voorpostrechter, hij bewaakt vanuit de rechterlijke macht het opsporingsproces dat verricht wordt onder leiding van de OvJ. Dus de OvJ is de baas over het opsporingsonderzoek en dus over de politie zou je kunnen zeggen. De r-c kijkt ernaar, verricht handelingen al dan niet op vordering van de OvJ of de verdediging, is gemachtigd tot vergaande dwangmiddelen en geeft door machtiging de OvJ de bevoegdheid om die dwangmiddelen uit te voeren. Hij checkt dus de balans; Het evenwicht tussen het opsporingsbelang en het belang van de verdediging. De beslissingen die hij neemt zijn dus ook rechterlijke beslissingen.

Modernisering van het WvSv: het eerste boek bevat allemaal nieuwe regels over de r-c als 'procesdeelnemer' en deel twee gaat over het opsporingsonderzoek waar de r-c ook in voorkomt. Art. 1.1.2.4 Nw WvSv zegt: 'onder rechterlijke beslissingen worden mede begrepen beslissingen van de r-c'. Dat is nu ook al zo, maar dan wordt het expliciet gecodificeerd.

Taakstelling r-c

De wet geeft de taak van de r-c aan:

- Art. 170 lid 2 Sv: 'De rechter-commissaris is in het bijzonder belast met de uitoefening van *toezichthoudende bevoegdheden met betrekking tot het opsporingsonderzoek*, ambtshalve in door de wet bepaalde gevallen en voorts op vordering van de officier van justitie of op verzoek van de verdachte of diens raadsman'.
- Art. 180 Sv: De r-c bewaakt de voortgang van het onderzoek. Dat is zo ontzettend belangrijk, het onderzoek moet door blijven gaan. De voortgang is van wezenlijk belang; je moet op een gegeven moment weten waar je aan toe bent. Soms kan het niet anders als zaken erg complex zijn, maar heel veel zaken kunnen in ieder geval bespoedigd worden. Als je dat op een redelijk intelligente manier regelt, dan hoeft dat onderzoek helemaal niet zo lang te duren. De politie, rechtbank en justitie moeten dat dus op een intelligente manier proberen te doen. De wet voorziet erin dat met name de r-c daarin aan het begin van het onderzoek een rol in heeft.

En hoe zit het met de verhouding tussen de OvJ en de r-c? Die twee zitten niet echt boven op elkaar, ze staan op gezonde afstand van elkaar. De r-c overlegt nooit over de inhoud van een voorgeleiding met een OvJ. Soms belt een OvJ om de r-c te vragen bij een voorgeleiding niet te schorsen, dat vindt Janssen erg ongepast. De OvJ moet dan maar naar de voorgeleiding komen als procespartij, naast de verdachte en zijn advocaat. Daar zijn zittingen voor. Het is dus niet zo dat de r-c en OvJ twee handen

op één buik zijn. De r-c kijkt toch meer van een afstand of het onderzoek wel voortgang heeft en of de beslissingen wel passen in een fair trial; of het wel strookt met art. 8 EVRM.

Nieuwe wetboek van Strafvordering

Boek I, Hoofdstuk 2, Titel 2.4 'De rechter-commissaris'

Art. 1 lid 2: De r-c oefent zijn bevoegdheden uit in het belang van de rechtsbescherming en van de volledigheid, de evenwichtigheid en de voortgang van het onderzoek.

Welke beslissingen neemt de r-c?

Op vordering van de OvJ:

- Bewaring (art. 63 Sv), deze kan altijd rauwelijk worden bevolen. In de meeste gevallen zal er aan dat bevel echter een bevel inverzekeringstelling zijn voorafgegaan afgegeven door de HOvJ voor 3 dagen, daarna verlengd door de OvJ met 3 dagen. Moet hij langer dan die 6 dagen opgesloten worden, dan komt de r-c in beeld.
Even terzijde: er is nogal wat discussie over de voorlopige hechtenis in Nederland, daar zouden we teveel gebruik van maken. Daar is Janssen het niet helemaal mee eens, we leven in Nederland niet in een bananenrepubliek. Elk dwangmiddel moet worden toegepast met inachtneming van achterliggende belangen zoals art. 8 EVRM, maar er is in Nederland voldoende toezicht op de voortgang, het is ook maar maximaal 100 dagen.
- Voorlopige tenuitvoerlegging (art. 14fa Sr): De verdachte krijgt een voorwaardelijke gevangenisstraf, op voorwaarde dat hij zich meldt bij de reclassering en zich houdt aan diens aanwijzingen. Hij lapt het aan zijn laars en justitie zegt dan: Hij weet nu wat hem te wachten staat, de tenuitvoerlegging van deze voorwaardelijke straf. De OvJ vraagt aan de r-c een voorlopige tenuitvoerlegging. De r-c toetst dan: is er een ernstige reden om te vermoeden dat een voorwaarde niet is nageleefd? En is het noodzakelijk? Is die vrijheidsbeneming nu noodzakelijk? Als de recidivekans skyhigh is wel, is dat niet zo, dan moet de definitieve behandeling maar worden afgewacht.
- Schorsing voorwaardelijke invrijheidsstelling (art. 15h Sr)
- Machtiging tot toepassen BOB-middelen
- (Tap, ovc, gevoelige gegevens)
- Doorzoeking

Op verzoek van de verdediging/OM:

- Het verrichten van onderzoekshandelingen, art. 181 e.v. Sv. Bijvoorbeeld het horen van getuigen; de r-c kijkt dan naar het verdedigingsbelang, niet het noodzaakcriterium. In de praktijk is het zo dat als het getuigenverzoek enigszins redelijk en goed gemotiveerd is, het zal worden toegewezen.
- Het houden van regie-zitting, art. 185 Sv Het ziet op de voortgang: Wat moeten we nu allemaal doen? Op welke termijn kunnen we dat handen en voeten geven? De r-c geeft iedereen een termijn van 4 weken om daar over na te denken, dan komen ze weer bij de r-c en gaan ze afspraken maken. Zo wordt de voortgang goed geholpen. Die regie moet hij dan ook echt vasthouden. Bij kleine politiezaken hoeft dat vaak niet, maar bij grotere zaken is dit erg belangrijk. Dat komt vaak ook doordat deskundigen daarover hun licht moeten laten schijnen. Als r-c roep je die hele club bij elkaar om afspraken te maken.
- Toezicht op dossiervorming, art. 30 e.v. Sv

De r-c en de wet

In het huidige WvSv staat in het Tweede boek, Titel II (art. 170-180 Sv): de r-c is belast met de behandeling van strafzaken.

Het Derde Boek, Titel III (art. 181-241c Sv) gaat over het onderzoek door de r-c.

Dan zie je een aardige systematiek. Dit is een rechtstreekse erfenis van het wetboek van 1926.

In het Nieuw WvSv komt in het Eerste Boek iets algemeen over behandeling van zaken door de rechter en de positie van de r-c.

Daarnaast:

Aparte beslissingen, te nemen op vordering van de OvJ dan wel op verzoek van verdachte (59a Sv, bewaring, ten aanzien van dossier; zoeking ter inbeslagneming, uitlevering voorwerpen, bijzondere opsporingsbevoegdheden etc.)

In het nieuwe WvSv worden deze bevoegdheden omschreven in Boek 2, Hoofdstukken 5-9 (en hoofdstuk 10).

Hoe ziet een dag (en een nacht) van de r-c er uit?

Je bent eigenlijk dag en nacht in touw. Daar horen ook piketdiensten bij. Een OvJ kan bellen en zeggen: we hebben hier een lijk en we willen hier iets mee, want ik zie een hakbijl en bloedsporen. Dat kan zomaar gebeuren om 4 uur 's nachts. Dan moet je er wel staan om bijvoorbeeld een spoedzoeking te doen. Of er in de piketdienst veel meldingen binnenkomen bij de r-c is erg onvoorspelbaar, maar soms kun je het voorspellen aan de hand van de bezetting bij de politie. Als zij bijvoorbeeld een groot onderzoek gaan doen naar kinderporno, of een groot onderzoek naar ernstige levensdelicten, dan is er veel politiecapaciteit weg, dus voor de kleine zaken blijft er dan weinig politie over, dus zal het rustiger zijn.

Er zijn mensen die het vak van de r-c de meest leuke baan vinden die er bestaat; het zo divers, je zit altijd op de voorste rij, je weet ontzettend veel.

Casus: lijkvinding in Stad

We gaan aan de hand van een min of meer fictieve casus bekijken wat de r-c doet.

Er wordt een lijk gevonden door de politie. De eerste die daarbij komt is een forensische arts in dienst van de GGD, die moet een eerste scan maken: hebben we te maken met een natuurlijke dood of niet. Dat lijkt makkelijk, maar dat is best lastig. Heel veel doden die in eerste instantie als natuurlijke dood zijn bestempeld, daar blijkt toch iets mee aan de hand.

Stel het is hier evident: de bijl met het bloed eraan ligt netjes naast het lichaam en je ziet sporen van een worsteling in de kamer: er is een plaats delict.

De politie is ter plaatse en verzegelt de boel om sporencontaminatie te voorkomen. Janssen kijkt als r-c ook niet bij zo'n forensisch onderzoek, omdat het geen toegevoegde waarde heeft en hij daarmee sporen kan vernietigen.

Er is verdenking van een strafbaar feit: het hoofd is van de romp afgehakt. Er is een redelijk vermoeden van een strafbaar feit, schuld. Dus wat doet de OvJ? Die belt de r-c, het liefst zo snel mogelijk, maar soms gaat daar wel eens een halve dag overheen. Janssen zegt: je moet echt onmiddellijk de r-c inlichten, zodat hij er alvast rekening mee kan houden.

De OvJ doet verslag van de eerste bevindingen en die wil iets van de r-c. Wat zou hij willen?

- Bijvoorbeeld doorzoeking van de woning; je gaat zoeken naar allerlei sporen; forensisch onderzoek. Je onderzoekt de bloedspetters, de baan van de kogel, etc. Dat onderzoek is allemaal in een woning, art. 110 WvSv: dat is de bevoegdheid van de r-c, dat is degene die een woning gaat doorzoeken. Waarom is daar een r-c voor nodig? Dat is een grote inbreuk op de privacy. Alles wat verder gaat dan zoekend rondkijken, dat is doorzoeking. Dat betekent dat je kastjes open gaat doen, vloeren openbreken, etc. Je komt op plaatsen die erg privacygevoelig zijn. Naarmate een dwangmiddel dieper ingrijpt in iemands persoonlijke levenssfeer, des te hoger moet de autoriteit zijn die dit uitvoert. Daarom kan het eigenlijk niet anders dan dat de r-c hier toestemming voor moet geven.

Dan moet de r-c kijken: is die verdenking er? Is een huisgenoot van de vermoorde man verdachte of niet? Dat maakt voor de beslissing om daar te doorzoeken niet zoveel uit. Als het iemand is die daar woont, kan het zijn dat je de lat hoger legt, maar in principe heb je geen verdachte nodig om in andermans woning te doorzoeken.

Daar belt de OvJ dus bijvoorbeeld voor, dan zegt hij: r-c je hoeft niet te komen. De r-c kan daar niet zoveel betekenen bij dit forensisch onderzoek en kan ter plaatse machtigen. *Dat is anders bij een tactisch onderzoek.* In het wetboek wordt dat onderscheid nog niet gemaakt, maar dat komt nog wel.

Wat zou nog meer een goede reden zijn om de r-c te bellen? De doorzoeking dus. Maar als het lijk in zijn woning wordt aangetroffen en je hebt verder geen spoor, dan is het eerste wat je wilt doen als recherche is niet allerlei grote scenario's bedenken, maar feiten vaststellen, door bijvoorbeeld:

- Een telefoontap. Je kunt het telefoonnummer van het lijk of dat van zijn huisgenoot tappen

om te kijken wat er achter weg komt, daar komt erg veel informatie uit. In Nederland wordt ontzettend veel getapt. Tappen vereist wel een bepaalde mate van verdenking van een feit waar 4 jaar of meer op staat. Daarnaast is ook vereist dat het onderzoek het dwingend vordert; de subsidiariteit, kan het niet op een andere manier? Soms kun je als r-c zeggen: Je kunt beter eerst even rondvragen, zonder direct een tap te zetten. Dat zijn factoren die je mee moet nemen als r-c in die afweging. De politie heeft de neiging een enorm net te tappen; des te meer informatie krijg je. Het ligt ook heel erg aan de omstandigheden: Als het slachtoffer veel contact had met iemand die drugsdealer blijkt te zijn, dan plaats je daar sneller een tap op. Als r-c moet je wel op je hoede zijn dat er niet eindeloos wordt getapt, want je moet natuurlijk de voortgang van het onderzoek bewaren. Soms is het ook heel lastig, want bij een dik onderzoek kun je niet na een week zeggen: ik geef geen machtiging voor taps meer, want het schiet niet op. Wel heeft Janssen dan de neiging om met de OvJ om tafel te zitten en te bespreken hoe de stand van zaken is, dan kan de r-c nog aardig inschatten wat de OvJ nog meer wil. Dan kan hij dat incalculeren en hoeft hij niet direct te zeggen: We kappen ermee want het is onduidelijk. Zulke gesprekken met de OvJ kun je scharen onder art. 180: voortgang van het onderzoek, maar ook art. 170 lid 2; over de rechtmatigheid. Van belang is als r-c wel dat je je adequaat laat informeren door de OvJ: de OvJ moet de r-c op de hoogte houden, de ene OvJ doet dit beter dan de ander.

De r-c is nu dus wakker gemaakt en heeft ambtshandelingen verricht die voor de hand liggen.

We've got him!

De OvJ heeft op een gegeven moment zicht op een verdachte. Dat is vaak een kwestie van geluk: heeft het buurtonderzoek iets opgeleverd? Heeft iemand zich voorbijgepraat bij de tap?

Stel uit de tap komt iets naar voren op grond waarvan de OvJ meent dat er zicht is op de verdachte. Dan wil je veredelen, niet direct aanhouden want wie weet wat je dan allemaal kapot maakt. Je moet geduld hebben, maar je moet natuurlijk ook uitkijken dat je de verdachte niet uit het oog verliest. De OvJ zal dan stelselmatig willen observeren; dan zal een observatieteam kijken naar de handel en wandel van een persoon. De telefoontap kan ook geïntensiveerd worden. Wellicht moet er misschien op een ander adres gezocht worden, al dan niet met spoed, omdat men misschien anders spullen zal weggooien. Dus dan wordt de r-c gevraagd: wil je vanavond gaan zoeken in dat pand? Dat is geen forensisch onderzoek maar tactisch onderzoek; doorzoeking ter inbeslagneming, dat kan van alles zijn, bijvoorbeeld bivakmutsen (kan belangrijk zijn voor DNA).

De spoedzoeking komt eraan, dus de r-c komt eraan, maar hij gaat echt niet zelf zoeken. Dat doet de recherche, maar hij ziet erop toe dat ze dit rechtmatig doen; dat ze niets stukmaken etc. Ze zullen zich ook vaak met de bewoners moeten verstaan. Want hoe vaak gebeurt het niet dat de man wordt aangehouden en de vrouw met kinderen in paniek op de bank zit, die moet je dan bezighouden/geruststellen, daar is ook een familierechercheur voor of een HOvJ. Het kan trouwens ook best zijn dat de familie op de één of andere manier moeilijk zit te doen en het zoeken verstoort, dan heeft hij de bevoegdheid om ordemaatregelen te nemen: 'U gaat nu in de keuken zitten, maar als u zich dan niet gedraagt gaat u in de badkamer en wordt u ingesloten door de politie'. Of hij gebruikt de inverzekeringsstelling als ordemaatregel, art. 124/125 Sv. Je moet ook altijd heel goed kijken waar je zo iemand dan 'opsluit' in z'n woning, want je bent verantwoordelijk voor de veiligheid en je weet nooit waar bijvoorbeeld een wapen ligt.

Die verdachte komt dus boven water, er komen nog wat meer harde gegevens boven; Er is een redelijk vermoeden van schuld aan een strafbaar feit. Dan wordt de verdachte aangehouden.

Verdachte is aangehouden 1

-Doorzoeking woning

-Doorzoeking ter inbeslagneming: art. 94 en 94a voor wat vatbaar is voor inbeslagneming. Het kan natuurlijk ook ter onttrekking aan het verkeer, als ze bij de zoeking bijvoorbeeld een wapen vinden. Of ter verbeurdverklaring; pakken geld die evident met de fraude te maken hebben, het bezit van al die briefje van 500 schreeuwt om een verklaring. Dan neem je in beslag omdat het wel eens verbeurd verklaard zou kunnen worden. Met art. 94a kun je dus ook in beslag nemen als het gaat om veiligstellen van wederrechtelijk verkregen voordeel; pluk ze wetgeving, zie art. 36e Sr

-rol r-c

-beoordelingscriteria voor zoeking en inbeslagneming: al die factoren zijn van belang. Bij inbeslagneming moet je ook goed opletten waarom je dat doet; waarheidsvinding, verbeurdverklaring, etc. of op grond van art. 94a conservatoir beslag? Dan heb je een machtiging van de r-c nodig. Dat komt met name voor bij hennepkwekerijen. Vaak wordt dat conservatoir beslag gelegd op voorwerpen met hoge waarde, bijvoorbeeld een auto. Dat is altijd een voorlopige beslissing, dus een marginale toetsing. De behandelende rechter gaat daar uiteindelijk over.

Vraag student: wat vindt u ervan dat bij de WWM de opsporingsambtenaar zelf mag doorzoeken zonder de r-c? Antwoord: Dat is begrijpelijk omdat snel, goed en efficiënt opgetreden moet worden omdat wapenbezit ernstig is. Als dan die hele weg van opsporingsambtenaar, HOvJ, OvJ, r-c moet zijn afgelegd, kan dat wapen allang verstopt zijn. Dus Janssen vindt dat wel begrijpelijk, ook al begrijpt hij ook dat er waarborgen moeten zijn, bijvoorbeeld door de OvJ in te lichten, maar de r-c vindt hij niet nodig.

Andere vraag: hoe zeker moet je weten dat je iets gaat vinden voordat je de opdracht geeft te gaan zoeken? Je moet werken met proportionaliteit en subsidiariteit, dan denk je: waarom gaan we daar eigenlijk naar binnen? Wat kunnen we nog verwachten? Als we het hebben over een fraudezaak van 5 jaar geleden en de verdachte komt nu pas boven water, wat voor zin heeft het dan om nu nog te zoeken naar iets wat mogelijk 5 jaar geleden voor handen is geweest. Dan moet je van goede huize zijn om de r-c te overtuigen. Des te langer het duurt, des te kleiner de kans dat je iets vindt, des te kleiner de kans dat je toestemming krijgt om te zoeken. De r-c kijkt naar de proportionaliteit en subsidiariteit; kan het niet op een andere manier?

Nog een vraag van een student, over dia 12 'nieuwe gegevens (art. 126ne Sv): Wat wordt precies bedoeld met 'nieuwe gegevens'? Antwoord: Art. 126ne gaat over toekomstige gegevens; die nog niet bekend zijn, maar die geheid gaan komen. Die kun je bij voorbaat al vorderen, van bijvoorbeeld banken waar transacties zullen worden verricht. Omdat die nog niet concreet zijn, moet de r-c daar dan wat van vinden.

Verdachte is aangehouden 2

Als de verdachte is aangehouden gaat de r-c een andere rol krijgen:

- Als het een lichter misdrijf is, mag de verdachte 6 uur opgehouden worden, bij zwaardere 9 uur. De r-c komt dan al snel in het geding: *toetsing ex art. 59a Sv*. Voor 1 maart was het zo dat zodra de verdachte in de kraag werd gevat, dus zodra hij op straat was aangehouden, gaan de drie dagen en 15 uur lopen en binnen die tijd moet hij bij de r-c komen die daarover oordeelt: is er een redelijk vermoeden van schuld? Is er een *geval* en *grond* voor inverzekeringstelling? Wat is een geval voor inverzekeringstelling?: een feit waar 4 jaar of meer op staat. Een grond is vrij simpel: het onderzoeksbelang. Daar toetst de r-c aan als het gaat om toetsing bij art. 59a. Voor het onderzoeksbelang toets je min of meer marginaal. Soms mag de r-c wel eens ergens iets van vinden, denk Salduz, en zegt hij dit ook wel, maar verbindt hij daar geen conclusies aan. Hij verbindt daar wel conclusies aan als het echt heel ernstig is: bijvoorbeeld als evidente stupiditeiten waren begaan; verdachte naar binnen gelokt, logische dingen over het hoofd gezien, etc.

In de regel vindt die toetsing plaats op het moment dat de verdachte in verzekering is gesteld, maar die vordering bewaring is het moment van de r-c, dat is dan de voorgeleiding. In de praktijk vindt daar ook vaak de art. 59a Sv toetsing plaats. Eerst kijkt de r-c dan: was de inverzekeringstelling rechtmatig? Heeft de advocaat daar nog iets over te zeggen?

- Als die inverzekeringstelling niet onrechtmatig was, gaat hij kijken of hij *de bewaring ex art. 63 Sv moet gaan bevelen*. Dat kan ingewikkeld zijn. Er moeten gevallen zijn voor de bewaring én gronden. Bewaring wordt gezien door het huidige WvSV als het eerste bedrijf van de voorlopige hechtenis. Aan die vordering bewaring zijn ook termijnen gebonden; het moet binnen die drie dagen en 15 uur. Dat toets je dan altijd als r-c, binnen die tijd moet de verdachte voor de r-c verschijnen.

Wat zijn nu de *gevallen* voor bewaring:

- Art. 67 lid 1, misdrijven waar 4 jaar of meer op staat, of die expliciet in 67 lid 1 worden genoemd, of de verdachte waarvan geen vaste woon- of verblijfplaats bekend is. Maar daarmee ben je er nog niet.
- Het gaat niet alleen om een verdenking van een misdrijf van art. 67 maar er moeten ook ernstige bezwaren zijn. Dan gaat het niet om de moraal maar om mate van waarschijnlijkheid dat verdachte het heeft gedaan. Janssen legt het altijd zo uit: 'het is wel een hele dikke verdenking ja'. Dus niet zomaar een verdenking, maar een dikke verdenking. Die ernstige bezwaren moeten in het dossier of in de verklaring besloten liggen. Dat is het geval, of dat is niet het geval. De laatste paar jaar heeft het OM de neiging ook overlast plegende veelplegers vast te zetten. Dan worden ze eigenlijk voor 1 gestolen appel al voor de r-c gezet, maar dat doen ze door die recidive. In zo'n geval kan de r-c er geen ernstige bezwaren in zien, want als de verdachte zwijgt heb je soms niet zoveel.

Er kunnen ernstige bezwaren zijn, maar dan moeten er ook *gronden* zijn. Wat zijn gronden?

- Vluchtgevaar. Zo gauw iemand een vaste verblijfplaats heeft ergens in een EU gebied wordt er eigenlijk al geen vluchtgevaar meer aangenomen. Daar is Janssen het ook mee eens, want dan kun je daar naartoe gaan. Bij vluchtelingen heb je echter soms dat die erg vaak verhuizen van verblijfplaats naar verblijfplaats, dan kun je dat vluchtgevaar wel aannemen. Al helemaal als ze uit Algerije etc. komen, want daarmee heeft Nederland geen uitleveringsverdrag.
- Ook recidivegevaar.
- Een lastige grond is de geschokte rechtsorde, dat levert discussies op, die wordt geëist in combinatie met een gevangenisstraf waar 12 jaar of meer op staat. Of iets 12 jaar is, daar is geen discussie over, maar een geschokte rechtsorde is zeer vaag. Janssen denkt dat het gaat om een ernstige krenking van een zwaarwegend rechtsbelang, je moet niet alleen in abstracto kijken, maar ook naar de concrete omstandigheden van het geval. Een 'standaard' overval is geen geschokte rechtsorde, maar bijvoorbeeld met zwaar geweld, door meerdere personen, in je eigen woning, dan wellicht wel. Denk er ook aan dat die rechtsorde niet altijd geschokt blijft, die grond kan verdampen na verloop van tijd. Mag je als r-c ook ambtshalve gronden toevoegen als de OvJ dat niet heeft gedaan? Janssen heeft die neiging ook, tenzij het evident is dat die grond van bijvoorbeeld geschokte rechtsorde ook echt meedoet.

Stel nu dat de r-c iemand in bewaring stelt omdat hij het recidivegevaar erg hoog vindt. Maar stel dat er een rapport van de reclassering komt en die zegt: dat kan keren door behandeling. Dan kun je die bewaring ook keren door een minder zwaar middel te hanteren, dat is dan schorsing van de bewaring. Of nouja de *voorwaardelijke opschorting van de bewaring*; het wordt opgeschort als de verdachte zich aan de voorwaarde houdt. Als de verdachte zich niet aan de voorwaarde houdt, dan kan de OvJ aan de bel trekken en die vordert dan opheffing van de schorsing. Dan moet hij alsnog naar het huis van bewaring.

Het nieuwe WvSv krijgt een heel ander systeem. Het lijkt wel of die discussie al vat heeft gekregen op de wetgever. De discussie gaat over de opportuniteit van de detentie. In Nederland wordt veel preventief gedetineerd. Er zijn landen waar dat meer een uitzondering is, zoals het Verenigd Koninkrijk. Daar is de praktijk: je bent vrij en kom maar als je berecht wordt. Daar kennen ze een borgsom, of daar lever je je paspoort in. Dat is een prima manier om de voorlopige hechtenis de kop in te drukken. Die discussie wordt op de rechtbank ook gevoerd; zijn er geen andere methoden? De wetgever heeft dat opgepikt.

Een van de opvallende dingen van het nieuwe WvSv is dat uitgangspunt wordt: niet meer vrijheidsbenemende dwangmiddelen (voorlopige hechtenis) maar vrijheidsbeperkende. De OvJ moet nagaan of de r-c vrijheidsbeperkende maatregelen kan opleggen zoals bijvoorbeeld een meldplicht of contactverbod. Dat kun je nu ten grondslag leggen aan de opschorting van de bewaring, maar dat wordt dan het uitgangspunt. Gaat het dan mis met die vrijheidsbeperkende voorwaarden, dan kan dit altijd nog worden opgeheven en kan dit geconverteerd worden naar vrijheidsbenemende maatregelen. Daar is Janssen het dus erg mee eens.

Wat doet de r-c nog meer bij grote zaken?

-Deskundigen benoemen. Zij kunnen bijvoorbeeld onderzoeken hoe er is gestoken etc. Of vergaand DNA onderzoek en sectie doen. Dan worden deskundigen benoemd. De OvJ kan deze benoeming ook doen, mits de deskundige geregistreerd is in het Register Deskundigen (NRGD). Veel deskundigen zijn daarin echter niet opgenomen, dan moet de r-c dat doen. De r-c moet dan toetsen of diegene wel deskundig is. Hij moet dus zijn CV vragen, ervaring, etc. Als de r-c vindt dat diegene deskundig is, dan wordt hij benoemd, moet hij beëdigd worden en dan krijgt hij opdracht om een opdracht te doen over onderwerp x, voor datum y.

-Getuigen horen. Dit doet hij veelal op verzoek van de verdediging. Bij zo'n verzoek moet de r-c nagaan of de belangen van de verdediging geschaad worden inzien deze getuige niet wordt gehoord (verdedigingsbelang). In dit kader zijn van belang de artikelen 181 e.v. Sv.

En daarna?

Dan is het een kwestie van wachten tot de zaak panklaar is voor de zitting. Wellicht zal de r-c nog getuigen moeten horen. Aan de zittingsrechter worden vervolgens wellicht ook nog allerlei verzoeken gedaan, dan wordt de zaak teruggewezen naar de r-c, die mag weer deskundigen benoemen of getuigen horen, etc. Dat kan allemaal.

Bij verzoeken voor het horen van getuigen geldt op dat moment wel het noodzakelijkheids criterium (= het horen van getuigen is noodzakelijk met het oog op de volledigheid van het onderzoek; de rechter acht zich al dan niet voldoende ingelicht). In het nieuwe WvSv zal dit onderscheid tussen het verdedigingsbelang en het noodzakelijkheids criterium vervallen en komt er een nieuw criterium: 'met het oog op de waarheidsvinding/verzekering van het recht op fair trial'. Dit is vergelijkbaar met het noodzakelijkheids criterium.